

Balázs Imre József

ÉDESERŰ ÉS SŰRÜRES

PARTI NAGY LAJOS: *LÉTBÜFÉ. ŐSZOLÓGIAI
GYAKORLATOK*. BUDAPEST, MAGVETŐ, 2017.

Privát írásgyakorlat, amelyet az öregség állapota és a betegségtől sújtott, gyarló, saját korlátainak folyamatosan tudatában lévő én szövegalakítása jellemez – ezek azok a kulcsszavak, amelyekkel a legfrissebb Arany János-monográfia¹ körülírja az *Őszikéket*. Nem tévedhetünk nagyot, ha a lírai naplók szubjektivitására épülő *Őszikék* esetlegességét, alkalmiságát, köznapiságát tekintjük a *Létbüfé* egyik előképének. Ennek csak látszólag mond ellent az, hogy az előző Parti Nagy Lajos-verseskönyv, a 2003-as *Grafitnesz* másfajta elrendezésben közölte a már ott is jelentős terjedelmű „őszológiai gyakorlatok”-at, „írta Dumpf Endre” megjelöléssel. E szubjektív, lírai naplók ugyanis sem Aranyánál, sem Parti Nagynál nem a külvilágban ellenőrizhető, konkrét eseményeket dokumentálják, hanem inkább viszonyulásokat, vágyakat, gondolatokat, miközben erősségük marad a konkrétumokra utaló jelleg. Dumpf Endre ráadásul nem alakul igazi karakterré, egy-két vágy és egy-két helyszín csupán, amelyek alapján személyiségvázlata megalkotható. Fontos ugyanakkor leszögezni, hogy Dumpf individuummá alakítása jól érzékelhetően nem is célkitűzés a könyvben: ő sokkal inkább egy nyelv és egy pozíció. Sajátos és mégis (be)helyettesíthető.

Parti Nagy Lajos monográfusa, Németh Zoltán a *Grafitnesz* megjelenésekor a következőképpen látta az akkor még csak töredékesen ismerhető ciklus jellegét: „Az *Őszológiai gyakorlatok* originalitása és költészettörténeti pozíciója véleményem szerint abban rejlik, hogy benne a Parti Nagy-féle »nyelvhús«, nyelvmassza találkozott a hússal, a testtel, a rontott poétika a rontott testtel, a fragmentált, szétszerelt nyelv a fragmentált, szétszerelt testtel. A nyelv ezáltal talált rá önmaga fizikai feltételeire, mintegy párhuzamos struktúrárt hozva létre azzal: az allegória két tartománya egy pilla-

natra egymás fölé csúszott.”²² Ebben az értelmezésben a ciklus Borbély Szilárd, Lövétei Lázár László, Acsai Roland, illetve Németh Zoltán egykét év eltéréssel született műveivel került poétikai együttállásba, a testpoétika és haláltéma pedig irányt adott a nyelvi játékoknak.

2017-ben a továbbírt, továbbcsiszolt, kiteljesített könyv bizonyos értelemben társtalanabbá vált. Hangsúlyai is változtak talán, noha nyelvének és a Dumpf Endre-pozíciónak a jellege lényegileg nem. Ebben a terjedelemben a könyv és a benne megjelenített vágyak klausztrófóbb jellege vált dominánssá, ez ugyanakkor nem zárja ki valamiféle belső, nyelvi-kulturális végtelen jelenlétét, ami az utalásokból bontakozik ki. Ha öt tényezőre akarnám egyszerűsíteni Dumpf Endre világát, akkor a következő listát kapnám: büfé, Traubisoda, kóla, szexualitás, ősz. A kötet szerkezetében ezek visszatérő, önmagukon valamelyest túlmutató motívumokként (de nem szimbólumokként) értelmeződnek. A büfé az a hely, amelyik a kórterem és a folyosók adottként tételezett közegén túl van, és a büfésnéni (itt: Hold Ödönné) jelenléte által vágyak aurája lengi be. Ilyen értelemben a szexualitás motívumához is kapcsolódik, ennek azonban még két másik fontos helyszíne is van: maga a kórterem, ahol a vért vevő és egyéb köznapi elfoglaltságokba merült nővérek is a vágy tárgyai lehetnek; illetve a mosdók, ahol a képzelgéseknek leginkább privát tere nyílik.

A büfé továbbá a Traubisoda és a kóla beszerzésének helye is. Már-már valamiféle függőség, tiltott gyönyörök jelölői is ezek, egymás lokális és globális szinonimái. A dőzsölés Dumpf Endre világában mintha a mértéktelen kólaforgasztás lehetőségében merülne ki.

Az egész kötet világát belengi ugyanakkor az ősz, annak minden markerével, az Arany János- és Petőfi-féle ősztől kezdve vonuló vadludakig és szarvasbőgésig menően. Ebben a szövegalakításban az ősz megőrzi az elmúlásra, halálra utaló jellegét, a hangnemét viszont variálhatóvá teszi.

A *Létbüfé* a Parti Nagy-féle költészet olyan foglalata, amelyik zárójelbe teszi annak tétjét, hogy az egyes, cím nélküli szövegek sikerültségét vagy sikerületlenségét firtassuk. Egyanyagúak, működésmódjuk mindvégig ugyanarra az elvre épül – kulturális utalások köznapiasított, átírt, újrakontextualizált jelenlétére. Ez nem jelenti azt, hogy az egyes utalások, helyzetek összeszövődésekor ne lehetne elidőzni a szövegek mikroszintjeinél. Épp ezt, a pillanatnyi felvillanásokból építkezést, s ilyen értelemben az egészszelvűségről, organikusságról való lemondást tekinthetjük kiindulópontnak. A kötet recepciójában, Radnóti Sándornál³ vagy Mohácsi Balázsnál⁴ már felmerült egyfajta avantgárdhoz való kapcsolás lehetősége – én magam ebben

a villanásszerűségben, pillanatnyiségben, fragmentáltságban látom ezt az érvet megragadhatónak. A kötet ilyen értelemben újra és újra feldobott magas labdák sorozata: szinte bármelyik fragmentum olyan szókapcsolatokat kínál, amelyekből kötet cím vagy recenzió cím származhat – az általam választott megoldás is a kötetből vett idézet, és a relativizáló, ambivalens jelentésköröket summázza.

A kötet önreflexív alakzatai annak pontos tudásáról tanúskodnak, hogy mi zajlik a szövegekben: „mi nyeldesődik nyeldesem” (142. – a nyelv szubjektumtól való eltávolodása); „plasztikai műtét / mér nincsen a névre?” (89. – a kötet néven nevezett szereplőinek a megváltoztatott/megváltoztatható neve); „járóbeteg / az ontológián” (149. – a kötet beszélőjének sajátos létmódjára történő reflexió); „gegjeim morzsák / körbe e pékség / kenyérerődőség”, „kis bögre ősz / (...) meglazult szórend / törpe ábránd” (167., 185. – a fragmentáltság tételezése); „vajh mondandóm / talán más / mint mit a rím álám ás?” (189. – a nyelv önjáróvá válása) Ezek a jellegzetességek csomagban érkeznek, együtt kell velük valamit kezdeni. Mindez maga a Parti Nagy-költészet, a legjobb formájában. A kérdés, amelyet értelmezői felvetnek neki, nem a szövegműködés sikerességére, hanem a kortárs költészet kontextusában felvethető aktualitásra vonatkozik. És noha a fiatal magyar költők ma sokan más poétikák felé keresgélnek, e költészet reflexivitása, önelemző gesztusai olyan stabil pontot jelentenek, amelyek korszakfüggetlen jelölökként kísérhetik ezeket a szövegeket korszerűségeken és örök korszerűtlenségeken keresztül.

A kötet klausztrófóvilága pedig legáltalánosabban a szabadság lehetőségére kérdez rá: milyen mozgástér, milyen lehetőség nyílik számunkra a saját világunkból való kilátásra, kitekintésre? Ebben az összefüggésben Dumpf Endre kicsit olyan, mint azok a művészek, akiket a szürrealisták így neveztek: „szándékuk ellenére szürrealisták”. Dumpf Endre nyelve úgy mutatja meg a szabadságot, hogy közben kalitka is; de mi, olvasói abba az illúzióba ringathatjuk magunkat, hogy egyszerre vagyunk Dumpf Endrék és látjuk őt valahonnan az ő világán kívülről.

JEGYZETEK

¹ Szilágyi Márton: *„Mi vagyok én?” Arany János költészete*. Budapest, Kalligram, 2017.

² Németh Zoltán: *Parti Nagy Lajos*. Pozsony, Kalligram, 2006, 264.

³ Radnóti Sándor: „Pacsirta-álcás irály”. *Élet és Irodalom*, 2017. december 15., 21.

⁴ Mohácsi Balázs: Csalogányt boncolni. *Műút*, 2017/64. <http://www.muut.hu/?p=26859>